

Received: July 4, 2023
Accepted: September 25, 2023
Available online: September 25, 2023

Kamaraddin Davletov

Urganch davlat universiteti tayanch doktoranti
Urganch, O'zbekiston

FRANSUZ TILIDAGI *PEUR* (QO'RQUV) KONSEPTINING LEKSIK-SEMANTIK TAHLILI

ANNOTATSIYA

Lingvomadaniyat va pragmalingsvistika o'zbek tilshunosligida eng yosh ilmiy yo'nalish bo'lib, bu sohada izlanishlar endi boshlanmoqda. Aytish joiz-ki, hanuzgacha o'zbek romanistikasida *qo'rquv* konsepti fransuz tilli materiallari asosida o'rganilmagan, tahlil qilinmagan. Ushbu maqolaning maqsadi fransuz tilida *qo'rquv* emosional konseptiga kiruvchi leksik va frazeologik birliklari spetsifikasi, sinonimik qatorlari, leksik gradatsiyalar va semantik farqlarni o'rganshdir. Bu pirovardida *qo'rquv* konseptining lisoniy tafakkurga xos lingvopragmatik, lingvomadaniy jihatlarini aniqlash va izohlash imkonini beradi.

Maqolada fransuz tilidagi "*peur/qo'rquv*" konsepti leksik-semantik maydoniga kiruvchi leksik birliklar tanlab olinib, distributiv va komponent tahlil metodlari asosida turli guruhlariga ajratilib tasniflandi. Tanlangan leksemalar semalariga ko'ra kichik sinonim guruhlariga ajratildi va semantik belgilari asosida jadvalga solib sharhlandi. Bundan tashqari, *Peur* konsepti otlarining gapdagi vazifasi, semantik tarkibi, son kategoriyasi aniqlanib, predloglar yordamida boshqa otlar, sifatlar va fe'llar bilan birikishi tahlil qilindi. *Qo'rquv* konseptiga tegishli otlarning sintaktik va semantik muvofiqligi tahlili natijalari ularning komponent tahlili natijalari bilan solishtirilganda, so'zning ma'no nuanslari va qo'llanish holatlarining o'zaro bog'liqligi tasdiqlandi. Mazkur konsept otlari turli darajadagi umumiylikdagi semantik komponentlar bilan murakkab semantik tuzilishga ega. Ba'zi hollarda *qo'rquv* konsepti birliklari va boshqa hissiyotlarni anglatuvchi birliklar o'rtasida bog'liqlik namoyon bo'ladi. Boshqa vaziyatlarda

Kamaraddin Davletov

PhD Student, Urgench State University
Urgench, Uzbekistan
E-mail: k.k.davletov@gmail.com

LEXICAL-SEMANTIC ANALYSIS OF THE CONCEPT *PEUR* (FEAR) IN THE FRENCH LANGUAGE

ABSTRACT

The field of romance philology has yet to explore the emotional concept of fear in the French language. This article aims to examine the specification, synonymy series, lexical gradations, and semantic differences of lexical and phraseological units associated with fear in French. Ultimately, this study will help define and interpret the linguistic-pragmatic and linguistic-cultural aspects of the concept of fear in French.

The article presents a study on the French language's lexical-semantic field related to the concept of "*peur/fear*". The study selected and classified the lexical units of this field using distributive and component analysis methods. The lexemes were divided into groups based on their semantics and then interpreted in a table according to their semantic features. Additionally, the study analyzed the function, semantic structure, and number category of the nouns of the *Peur* concept in a sentence. It also explored how these nouns combine with other nouns, adjectives, and verbs using prepositions. The study confirmed the interdependence of the nuances of the meaning of the word and the cases of its use. The concept nouns related to fear have a complex semantic structure with semantic components of different levels of generality. They may also have correlations with units of other emotions or can be isolated and generalized. Based on these cases, the study divided the number of words that are close in meaning into synonymous subgroups and revealed the specific characteristics of individual units.

In conclusion, it can be observed that fear is often associated with hatred in certain situations. The nouns that are commonly used to describe

esa *qo'rquv* konsepti otlari izolyatsiya qilinishi va umumlashtirilishini kuzatish mumkin. Bu holatlar asosida ma'no jihatdan yaqin bo'lgan qator so'zlar sinonimik kichik guruhlariga bo'linadi va alohida birliklarning o'ziga xos xususiyatlari ochib beriladi.

Xulosada ba'zi leksemalarda *qo'rquv*ning nafrat tuyg'usi bilan aralashganini kuzatish mumkin. Tuyg'uni ijobiy yoki salbiy baholash mazkur konseptning asosiy turkumidagi otlarda mavjud emas, lekin *peur* ma'nosiga ega uslubiy sinonimlar va iboralarda salbiy belgilar mavjud. Masalan, *pétoche*, *copeaux* kabi, shuningdek, *qo'rquv*ni boshdan kechirgan odam – *lâche*, *couard* va *qo'rquv*ning tarqalishiga hissa qo'shuvchi – *panicard*, *alarmiste* kabi bir qator hosila otlarda bu holat kuzatiladi. Shunday qilib, leksik, morfologik-sintaktik, funksional-semantik, stilistik-poetik vositalar tahlili fransuz millati lisoniy madaniyatida *qo'rquv* holatlari ifodalanishi o'ziga xos ekanligini ilmiy-nazariy jihatdan isbotladi.

Kalit so'zlar: *qo'rquv* konsepti, semantik maydon, leksik birliklar, sinonimik qator, komponentlar tahlili, morfologik-sintaktik bog'lanish, ma'no darajalari.

this concept do not inherently have a positive or negative connotation, but the synonyms and expressions that are synonymous with “*peur*” (the French word for fear) tend to have a negative connotation. This situation can be seen in several derivative nouns, such as “*pétoche*” and “*copeaux*”, as well as in the words used to describe a person who has experienced fear, such as “*lâche*” and “*couard*”, or someone who contributes to the spread of fear, like “*panicard*” and “*alarmiste*”. Therefore, the analysis of various linguistic tools, including lexical, morphological-syntactic, functional-semantic, and stylistic-poetic tools, has scientifically and theoretically proven that the expression of fear in the French language and culture is unique.

Key words: concept of fear, semantic field, lexical units, synonomic series, component analysis, morphological-syntactic connection, classification by levels.

KIRISH

Bugungi kunda turli madaniyat vakillarining muloqot jarayonida boshdan kechiradigan tuyg'ulari, hissiyotlari, ularni qo'zg'atuvchi omillar va ularning nutqda ifodalanishi muhim ahamiyatga ega ekanligi hech kimga sir emas. Shuning uchun boshqa fanlar qatorida lingvokulturologiyada ham, emotsional konseptlar va ularning tilda aks etishiga alohida e'tibor qaratilgan. Xususan, fransuz tilidagi *peur* (*qo'rquv*) konseptini tadqiq qilish va tasniflashda ham eng maqbul yo'llardan biri, uning darajalarini ifodalovchi leksik vositalarni tahlil qilishdir. Modomiki, konsept mental birlik hisoblanar ekan, u tilda so'z, so'z birikmalari, frazeologik birliklar, maqollar va metaforik o'xshatishlarda ifodalanadi. Shuningdek, ekstralingvistik voqelikni ham leksik vositalar muayyan darajada aniq, ravshan ifodalaydi, chunki aynan so'zlar axborotlarni idrok etish, saqlash va yetkazishda birinchi darajali ahamiyatga ega [Kubryakova, 1991; 88].

Har qanday tilda ham *qo'rquv* emotsional konsepti leksik va frazeologik qatlamda ifodalanadi, shu jihatdan ham bu konseptni universal konseptlar turkumiga kiritish mumkin. Til birliklari spetsifikasi, sinonimik qator sarmazmunligi, leksik gradatsiya va shu kabi omillar *qo'rquv* konseptining lisoniy tafakkurga xos lingvokognitiv va lingvomadaniy jihatlarini aniqlash va ularning xususiyatlarini izohlash imkoniyatini beradi. *Qo'rquv* konsepti zamonaviy fransuz tilida *peur*, o'zbek tilida esa *qo'rquv* leksemalari orqali ifodalanadi. Fransuz tilidagi *peur* konseptual maydoniga kiruvchi

crainte, angoisse, frayeur, horreur, frousse, trac, effroi, épouvante, terreur kabi soʻzlar va *avoir la trouille, avoir la pétoche, avoir les jetons, avoir les foies, avoir le trouillomètre à zéro* kabi turgʻun birikmalar qoʻrquvning turli darajasini koʻrsatish, uning oqibatida yuzaga kelgan inson reaksiyasini tasvirlash maqsadida qoʻllaniladi. Shubhasiz, asosiy va muhim boʻlgani *peur* soʻzining oʻzidir. Fransuz tilining etimologik lugʻatiga koʻra *peur* soʻzi lotincha *poverum* soʻzidan kelib chiqqan. Bu soʻz barcha roman tillarida uchraydi, ammo turlicha talaffuzga ega. Fransuz tili sinonimlar lugʻati 13ta sinonimni sanab oʻtadi: *angoisse, crainte, terreur, horreur, épouvante, panique, apprehension, alarme, phobie, frousse, malepeur, vesse, venette* [Le Fur, 2005; 857].

Qoʻrquv hissiy konseptini tadqiq qilishda A.Vjebitskayaning “Nemis tilida *angst* tushunchasi” haqidagi, shuningdek, rus va ingliz tillarida *qoʻrquv* konsepti haqidagi tadqiqotlari [Vjebitskaya, 1999; 105]. N.A. Krasavskiyning “nemis tilida *qoʻrquv* tushunchasining leksik-semantik maydoni” tadqiqiga bagʻishlangan ilmiy izlanishlari [Krasavsky, 2001]. O.N. Grigorevaning hozirgi zamon rus tilida *teror* tushunchasi tadqiqi toʻgʻrisidagi ilmiy maqolalari [Grigoreva, 2002; 85] bunga yorqin misol boʻla oladi.

Qoʻrquv hissining namoyon boʻlishini shartli ravishda 3 turga boʻlish mumkin:

1. Faqat his qilayotgan shaxs tomonidan anglanadigan qoʻrquv.
2. Ham kuzatuvchi, ham his qilayotgan shaxs tomonidan anglanadigan qoʻrquv.
3. Faqat kuzatuvchi tomonidan anglanadigan qoʻrquv.

Lugʻatni tizimlashtirishga qaratilgan ilmiy ishlardagi leksik birliklarning oʻziga xos xususiyatlari va “naqsh”larini obyektiv, aniq, neytral andozalardan foydalangan holda tavsiflash asosiy tamoyil hisoblanadi, ammo tan olish kerakki, muloqot jarayonidagi emfatik-emotsional markerlar, maʼno nyuanslari, tinglovchi reaksiyasi, umuman nutqning leksik-semantik, pragmatik xususiyatlari koʻproq muloqot jarayonida ayon boʻladi.

Koʻpgina rus tilshunoslari sintaktik xususiyatlar va semantik xususiyatlar oʻrtasidagi munosabatlar muayyan qonuniyatlar asosida boʻlishi haqida yozganlar (R.A. Budagov, Y.D. Apresyan, I.A. Melchuk, V.G. Gak, T.P. Lomtev, M.D. Stepanova, A.I. Kuznetsova, Y.Shaikevich, V.A. Moskovich va boshqalar). V.Porzig, A.Rudskoger, C.Osgud, P.Jiro va boshqalar yozganidek, “nutqda asosan distributiv va transformatsion metodlar muloqot jarayonidagi shart-sharoitlarni aniqlashga, polisemantik soʻzlarning maʼnolarini aniqlashga xizmat qiladi” [Basharina, 2007].

Semantik maydon mavzusi XX asrning uchinchi choragidan boshlab milliy tilshunosligimiz dargʻalari boʻlmish R.Rasulov, T.Mirzaqulov, I.Qoʻchqortoyev, A.Nurmonov, N.Mahmudov, H.Neʼmatov, H.Hojiyev, A.Mamatov, Sh.Safarov, J.Yakubov, D.Ashurova, M.Djusupov kabi olimlarning diqqatini tordi. Ularning ilmiy-nazariy qarashlari hozirgi kunda oʻzbek tilshunosligida yangi yoʻnalishlar ligvokulturologiya va lingvopragmatika sohalarida qilinayotgan ilmiy tadqiqotlar uchun tamal toshi vazifasini oʻtab kelmoqda, xususan, biz mazkur maqolani yozishda Sh.Safarovning “Sintaktikaning qaramiga qoldirilayotgan “lisoniy belgilar oʻrtasidagi munosabat” semantikani qiziqirtmasligini tasavvur qilish qiyin. Til birliklarining

o‘zaro birikish qonuniyatlarini kuzatish, bir tomondan, ularning ma’no xususiyatlarini oydinlashtirish imkonini bersa, ikkinchi tomondan, bu birliklarning ma’no ko‘lamini aniqlashga asos bo‘ladi” degan fikriga tayanamiz [Safarov, 2013; 18]. Biz, shuningdek, tilshunos olimi X.Imamovanning “Tilshunoslikda muayyan mazmuniy guruhlarini, semantik bog‘lanishlarni ifoda etuvchi kategoriya, semantik maydon, konsept tushunchalari mavjud. Mazkur tushunchalar tilshunoslik taraqqiyoti nuqtayi nazardan yondashilganda muayyan tartibdagi kategoriya → semantik maydon → konsept munosabatini hosil qiladi” degan nazariyasiga qo‘shilamiz [Imamova, 2017; 13].

TADQIQOT METODLARI

Fransuz tilidagi *peur* konseptini tavsiflashda zamonaviy tadqiqot metodlari, ayniqsa, Amerika strukturalistlari tomonidan keng qo‘llanilgan distributiv metod ancha foyda beradi. Distributsiya – “gapda so‘zlar o‘rtasida sodir bo‘ladigan grammatik konstruktsiyalar to‘plami va ushbu konstruktsiyalarda ma’lum bir so‘zlar bilangina ishlatiladigan elementlar sinflari”dir [Sahlgren, 2008]. Ushbu metodning boshlang‘ich nuqtasi – so‘zning qo‘shilish qobiliyati uning ma’nosi bilan chambarchas bog‘liq, ulardagi semantik farqlar va o‘ziga xos xususiyatlar so‘zlarning sintaktik aloqalarida namoyon bo‘ladi – degan gipotezadir. Chunki muntazam ravishda birgalikda uchraydigan so‘zlarning semantik ma’nolarini barcha birikuv holatlarini sanab o‘tish orqali tasvirlash mumkin. Distributiv tahlil metodi bir necha bosqichlarni o‘z ichiga oladi:

1. O‘rganilayotgan so‘z – iborani tanlash.
2. Ushbu iborani sintaktik soddalashtirish, bu to‘g‘ridan-to‘g‘ri ta’sir qilmaydigan so‘zlarni olib tashlashdan iborat, shuningdek ba’zi grammatik kategoriyalarni (son, zamon, fe’l mayli, jins, sifat, son va boshqalarni) ko‘rib chiqishdan voz kechishni o‘z ichiga oladi.
3. Leksema elementlarining ma’lum morfologik sinflarga mansubligini va joylashuvini bildiruvchi belgilar yordamida kodlash, umumiy formula yaratishga imkon beradi.
4. Qoida tariqasida so‘zning leksik-sintaktik turlarini ko‘rsatish orqali, so‘zning semantik xususiyatlari hali to‘liq namoyon bo‘lmagan formulasini aniqlashtirish – jonli-jonsiz, konkret-mavhum va boshqalar.
5. Bir qator taqsimlovchi konstruktsiyalarni umumlashtirilgan modelga qisqartirish.

Sintaksis orqali semantikani modellashtirishda taqsimlash usuli transformatsiya metodi bilan to‘ldiriladi. Transformatsiya deganda ma’no o‘zgarishsiz sintaktik tuzilmaning elementlarida bo‘ladigan o‘zgarishlar tushuniladi.

Mazkur maqolada *peur* konsepti otlarining sintagmatik munosabatlarini distributiv tahlili usuli nuqtai nazaridan ko‘rib chiqamiz. Semantik jihatdan o‘xshash so‘zlar bilan paradigmatic munosabatlarni aniqlashda biz ko‘plab tilshunoslar tomonidan ishonchli ma’lumot manbai sifatida qabul qilingan lug‘at ma’lumotlariga tayanamiz. Shuningdek, L.N. Zazorinaning fikriga qo‘shilamiz, u “lingvistik tahlil metodlari nolingvistik, intuitiv farazlar bilan birlashtirilishi mumkin”, chunki har

qanday semasiologik xususiyatga ega tilni o'rganishni busiz amalga oshirish mumkin emas [Zasorina, 2014; 179].

Leksik materialning miqdoriy ko'pligi va sifat jihatidan xilma-xilligi tufayli so'zlarning semantik tuzilishini tahlil qilish bir qancha qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi, bu esa so'zlarni o'rganishning turli metodlarini birgalikda qo'llashga chorlaydi. Shuning uchun maqolamizda *peur* konsepti tarkibini semantik komponentlar majmuasi sifatida qaraymiz va ularni izohlashda komponentli tahlil metodidan keng foydalanamiz. Shuningdek, maqolamizda Y.S. Stepanov aytib o'tganidek, komponentli tahlil metodi binar modellar bilan birlashtiriladi, mazkur konsept leksik birliklari R.Jeykobson, V.Brendal, T.P. Lomtevarlar qo'llagan identifikatsiya usuli, Sh.Balli, D.Gugenem, A.Jolkovskiylar foydalangan semantik almashinuvlar usuli bilan tadqiq qilinadi [Stepanov, 1985; 331].

NATIJAR VA MUNOZARA

Peur konsepti otlarining semantik tarkibi

So'zning semantik tarkibi deganda "leksik-semantik variantlar bir-biriga qarama-qarshi bo'lgan va bir-biriga nisbatan xarakterlanadigan, umumlashtirilgan modelni tashkil etuvchi, o'zaro bog'langan elementlarning tartibli turkumi" tushuniladi. Biz bu tarkibni qo'rquv konseptining semantik maydoni deb nomladik va tadqiqot obyekti sifatida faqat "peur" ma'nosi bilan bog'liq lug'at birliklarini oldik.

Peur konsepti birliklarining leksik-semantik tuzilishini tahlil qilishda so'zning nutqda faoliyat ko'rsatishi davomidagi leksik va sintaktik sintagmatikasi sifatida belgilangan mantiqiy-predmetli xususiyatlar, so'zning leksik paradigma ichidagi assotsiativ aloqalari va munosabatlari hisobga olinadi.

V.G. Gak tilning semantik tuzilishi bilan uning grammatik tuzilishi o'rtasidagi o'xshashlikni ko'rib, nutqning har bir bo'lagi grammatik kategoriyalar yig'indisi bilan tavsiflanganidek, leksik-semantik guruh ham ma'lum semantik kategoriyalar bilan ajralib turishini, tarkibiy qismalarga bo'linishini ta'kidlaydi [Gak, 1995; 117]. So'zning semantik tarkibida semalar – mazmun rejasining bir tomonlama birliklari va leksik-semantik variantlari (LSV) – mazmun planining ikki tomonlama birliklarini ajratish mumkin. U yoki bu LSV kontekst bilan chambarchas bog'liq bo'lib, so'zning nutq zanjirida ishlashini aniqlaydi va shu bilan birga so'zning semantik salohiyati doirasida semantik komponentlarning o'zgarishiga imkon beradi. Bunday holda, ba'zi semalar o'chirilishi va boshqalari kuchaytirilishi mumkin, bu ba'zi hollarda so'z ma'nosida semantik siljishlarga olib keladi.

So'zlarning iyerarxik semantik tuzilishida quyidagilarni ajratib ko'rsatishimiz mumkin:

I – umumiy, kontseptual semalar.

II – so'zlarning grammatik sinflarga bo'linishi bilan bog'liq kategorik semalar.

III – grammatik sinf ichidagi ma'lum semantik kategoriyalarni aniqlash imkonini beradigan pastki kategoriyali semalar, masalan, mavhum va konkret, jonli va jonsiz otlar.

IV – farqlovchi semalar.

Ushbu qismda qo‘rquv konseptiga tegishli otlarining ma‘nosi quyidagi manbalardan olingan semantik komponentlar, semalar to‘plami sifatida tavsiflanadi:

1. Eng to‘liq va sinovdan o‘tgan ensiklopedik va sinonimik lug‘atlarda berilgan leksik birliklar ma‘nolari talqini.

2. Hozirgi fransuz nashriy matnlarida tahlil qilinayotgan birliklarning semantik-sintaktik moslashuviga oid kuzatishlar.

Birinchi bosqichda *qo‘rquv* konsepti otlarni bitta semantik guruhga birlashtirishga asos bo‘lgan umumiy semantik elementlar o‘rganiladi, so‘ngra asosiy leksemaning sinonimik qatorida ma‘no nyanslarini aniqlash imkonini beradigan semantik komponentlar ko‘rib chiqiladi.

Tadqiqotimizda quyidagi *peur* konseptiga oid o‘n beshta leksik birliklarni ko‘rib chiqamiz: *peur, frayeur, effroi, terreur, épouvante, panique, affolement, horreur, crainte, appréhension, inquiétude, angoisse, anxiété, alarme, alerte. Transes, affres, phobie, timidité* otlari esa past chastotali koeffitsiyentga ega va shuning uchun batafsil tahlil qilinmaydi. *Qo‘rquv* konseptiga oid otlarining distributsiyasini tavsiflashda ta‘kidlanganidek, bu otlarning barchasi “*sentiment*” leksemasi bilan birikkan holda qo‘llanilishi kuzatiladi. Biroq, bu identifikatsiya nafaqat *peur* konsepti otlari uchun, balki his-tuyg‘ularni bildiruvchi barcha leksemalar uchun ham amal qiladi, shuning uchun *his* semasi hissiyotlarning semantik maydonining barcha birliklari uchun umumiy bo‘lgan majburiy semantik komponent hisoblanadi.

Qo‘rquv konseptiga kiruvchi otlar semantik jihatdan bir-biriga yaqin so‘zlar bo‘lib, umumiy *hissiyot* ma‘nosi bilan bir qatorda ma‘noning quyidagi umumiy, konseptual tarkibiy qismlariga ega, chunki bu barcha tirik mavjudotga xos bo‘lgan, xavf tufayli yuzaga keladigan, ma‘lum psixofiziologik belgilar orqali namoyon bo‘ladigan salbiy his-tuyg‘ularning bir turidir.

Qo‘rquv konsepti otlari umumiy ma‘nosi kamayib boruvchi leksemalar ketma-ketligi tartibida joylashtirilgan va xavf, tahdid mavjudligini nazarda tutuvchi komponentdan boshlanadi. Binobarin, “xavfning mavjudligi” komponenti berilgan leksik-semantik guruhning o‘ziga xosligini belgilaydi.

Xavfni ko‘rsatadigan semantik komponentning mavjudligi, *qo‘rquv* konseptiga oid leksemalarni to‘rt sinonim guruhga ajratish imkonini beradi:

I – *peur* dominant leksemasi bilan – haqiqiy xavf yoki xayoliy tasavvur qilingan *qo‘rquv* tuyg‘usi tufayli yuzaga kelgan.

II – *panique* dominant leksemasi bilan – bo‘rttirib qabul qilinadigan yoki qarshilik ko‘rsatib bo‘lmaydigan, kutilmagan xavf oldida paydo bo‘ladigan tuyg‘uni ko‘rsatadi.

III – *crainte* dominant leksemasi bilan – ehtimoliy kutilgan, taxmin qilingan xavfni ko‘rsatadi.

IV – *inquiétude* dominant leksemasi bilan – xavf haqida o‘ylash va noaniqlik elementlari bilan tavsiflangan tuyg‘uni bildiradi.

Ya‘ni bu tasnifda berilgan izohlarda xavf ostida qolgan tirik mavjudotning ko‘proq yoki kamroq darajadagi instinktiv reaksiyasini tushunamiz. Lug‘atlarda I guruh birliklarini izohlashda *émotion-choc, vive émotion, agitation véhemente de*

l'âme soʻzlari qoʻllanilgan.

Peurning eng yaqin sinonimi *terreur*, ammo bu hissiy jihatdan boyroq tuygʻu boʻlib, uning mavjudligida odam fikrlash qobiliyatidan mahrum boʻlmaydi: *envisager qch avec terreur, penser à qch avec terreur*.

Terreur soʻzi bilan ifodalangan tuygʻu bir paytning oʻzida koʻp sonli odamlarni qamrab olishi mumkin, uni “*panique*” (*une terreur panique*) tuygʻusiga oʻxshatish mumkin. Bu semantik konnotatsiya *terreur* otining “koʻpincha siyosiy maqsadlar qoʻrqitish tizimi deb qaraladi”: “*peur collective qu'on fait régner dans une population, un groupe pour briser sa résistance*” [<https://dictionnaire.lerobert.com/...>].

Frayeur va *effroi* otlari *peur* va *terreur* soʻzlariga qoʻshni boʻlib, ammo *effroi* kuchliroq va koʻpincha uzoq davom etadigan qoʻrquv tuygʻusini bildirishi bilan farq qiladi: *vivre dans l'effroi, l'effroi dure*. Shu bilan birga, *effroi* birligi bilan ifodalangan qoʻrquv, bu tuygʻuni keltirib chiqaradigan narsa nafaqat qoʻrqinchni, balki nafratni ham uygʻotishi mumkin, yaʼni *effroi* qoʻrquvni keltirib chiqaradigan sababning xunuk, jirkanch xarakterini ochib beradi:

Mais elle ouvrit soudain des yeux horrifiés et poussa un cri d'effroi [Bailly, 1947; 118].

Jirkanchlikni uygʻotadigan qoʻrquv obyekti *horreur* otida yanada aniqroq ifodalangan:

... *l'horreur* que je ressens devant un visage d'homme où je ne lis rien que de *monstrueux* [Duras, 1984; 81].

Cependant nos chères femmes, penchées à la fenêtre poussaient des cris d'horreur et de dégoût, et ma mère frottait son avant-bras pour effacer la chair de poule [Exbrayat, 1970; 29].

Alarme va *alerte* otlari asosan “xavf signali” maʼnosida qoʻllanadi: *signal d'alarme; donner, sonner l'alarme; la chaude alarme (alerte), la fausse alarme (alerte)*. Metonimik jihatdan *alarme* (signal) soʻzining oʻzi qoʻrquvni ifodalay boshladi va “*émotion subite*” (Rb) maʼnosini oldi. Bu otlarning oʻziga xosligi “kutilmagan, toʻsatdan xavfning yaqinlashishi” va “mudofaa uchun kuchlarni safarbar qilish” semalaridan iborat. *Alerte* leksemasi *alarme* leksemasidan koʻra kamroq xavotir tuygʻusini bildiradi.

Affolement, panique, épouvante qoʻrquv turini anglatadi. Bu qoʻrquv turida odam oʻz xatti-harakati ustidan nazoratni va fikr yuritish qobiliyatini yoʻqotadi. Masalan, Sardou oʻz lugʻatida *épouvante* hissi haqida shunday yozadi: *épouvante: le trouble qu'elle excite dans l'âme ne permet pas la délibération* [Sardou, 2010; 361].

Bu tartibsiz harakat qoʻrquv hissining namoyon boʻlish shakli sifatida tushuntiradi.

Pris de panique, il faillit se ruer vers la porte, s'enfuir, courir dans les rues [Levron, 1972; 84].

Partout ce sont les mêmes cris d'épouvante et les mêmes débandades, les lourdes courses noires dans les rues aveuglantes [Icor, 1960; 144].

Ushbu xususiyatga asoslanib, vahima ot “*qiy-chuv, toʻpolon*” maʼnosini olishi mumkin.

Har uchala ot asosan kuchli va qisqa muddatli tuyg‘uni bildiradi:

*J'en ai eu un coup de **panique**. Simple éclair d'épouvante* [Exbrayat, 1970; 68].

Uchinchi guruh otlar *crainte*, *appréhension*, *transes* otlari tashkil qiladi. Bu otlar guruhi xatarni mantiqiy idrok etish bilan (*réflexion*) bilan bog‘liq. Lug‘atda berilgan ta’riflar *juger*, *croire* fe’llarini o‘z ichiga oladi. *Crainte* va *appréhension* – his-tuyg‘ularni bildiradi, uni boshdan kechirish orqali odam vaziyatni mulohaza yuritishi va baholashi mumkin (*les craintes justifiées*, *exposer ses craintes*). *Crainte* va *appréhension* solishtirilganda, yaqinlashayotgan aniq xavf hissini aniq anglatishga xizmat qiladi : *la crainte est la vue, et l'appréhension – le soupçon d'un danger*;

*Un voyageur **appréhende** toujours le mauvais temps, il ne le **craint** que quand le ciel est chargé de nuages* [Hosseini, 2003; 82].

Crainte leksemasida da “hurmat”, “kamtarlik” ma’nosi paydo bo‘lishi mumkin:

*Une **crainte respectueuse**, il y avait comme de la crainte et comme de la soumission dans ses yeux* [Exbrayat, 1970; 98].

To‘rtinchi guruhga esa *inquiétude*, *anxiété*, *angoisse*, *alarmes* otlari kiradi:

Angoisse eng kuchli tuyg‘uni, *inquiétude* eng zaifni bildiradi: “*inquiétude* marque l’état affectif pénible causé par la crainte, l’appréhension [https://www.larousse.fr].

Angoisse oti tushkun ruhiy holatni ham anglatadi:

L’angoisse se retira d’elle, la laissant physiquement douloureuse et comme rouée [Japrisot, 1977; 99].

Angoisse va *anxiété* bilan ifodalanadigan qo‘rquv hissi bilan birga keladigan o‘ziga xos belgilar ko‘krak qafasi siqilishi va og‘riq hissi, nafas olish qiyinlashuvidir. Bu komponent *angoisse*, *anxiété* lotincha *angere* “siqmoq” etimologik ma’nosiga asoslanadi: *l’angoisse noue la gorge; une boule d’angoisse dans la gorge; l’angoisse saisit (prend) à la gorge; étouffer, haleter d’angoisse, d’anxiété*.

L’angoisse s’installait entre le diaphragme et la gorge, entre les seins, sur la poitrine où se dessinait une croix de poils bruns et frisés [Willam, 2002; 78].

Xavfning noaniqligi zaif izolyatsiya, tuyg‘uni zaif anglash bilan bog‘liq: *une vague inquiétude, une espèce d’angoisse, une certaine inquiétude, une angoisse confuse*.

*On les mit dehors, ou plutôt dans les cars et en route... Destination inconnue. Légère **inquiétude*** [Troyat, 1940; 104].

(...) et je demeurai dans l’incertitude. Ce désarroi grandissait, il devenait de *l’inquiétude* avec chaque jour qui passait sans que la Réverende Mère me fit appeler [Sadoul, 1991; 37].

O.Bayi sinonimlar lug‘atida bu tuyg‘uni keltirib chiqargani sababli *angoisse* tuyg‘usining abstraksiya xususiyati qayd etilgan: “*Angoisse* se dit d’une *inquiétude* excessive qu’accompagnent un découragement et un abattement complets; il se rapporte généralement à l’état et fait abstraction de l’objet, lequel est au reste le plus souvent mal défini” [Bailly, 1947].

Inquiétude, *alarmes*, *anxiété* orqali ifodalangan his-tuyg‘ular, odatda, ma’lum bir davomiy muddatga tortiladi: *vivre dans l’anxiété, de continuelles alarmes*.

Robert lug'ati *anxiété* ni *angoisse* dan kuchi kamroq tuyg'u deb tushuntiradi: "*Anxiété a le même radical qu'angoisse et en diffère très peu. Cependant l'anxiété est moins vive et plus constante; c'est un état d'angoisse, mais un état affabli*" [Lafaye, 1861; 1005].

Shuni ta'kidlash kerakki, lug'atlarda umumiy atama so'zlar (termes génériques) sifatida ko'pincha *peur*, *crainte* ishlatiladi. Biroq, Littré, *peur* va *crainte* sinonimlar sifatida beradi va ular orasidagi farqni ta'kidlaydi: "*la crainte peut être raisonnée et lointaine, la peur est instinctive et présente*".

Agar *crainte* kontekstda taxminiy antonim *espoir* (espérance) bilan solishtirilsa, *peur* esa *courage* bilan bir xil munosabatda bo'ladi, masalan:

Au fond, le courage n'est une vertue que lorsqu'il sert à maîtriser la peur qui tord le ventre [Druon, 1951; 128].

Psixofizik miqyosda *qo'rquv* diapazoni bevosita xavf paydo bo'ganda organizm eng oddiy reaksiyasidan tortib to shaxsning murakkab fikr-mulohazalaridan kelib chiqadigan turlarga bo'linadi: ijtimoiy qo'rquv, fobiya, xudodan qorqish. Bu reallik faqat odamlarga xos bo'lgan his-tuyg'ularni ifodalash uchun *qo'rquv* konsepti otlari tizimida turli darajadagi leksemalar mavjud bo'lishiga ta'sir qiladi.

Yuqorida ko'rib chiqilgan otlar orasida *apprehension*, *angoisse*, *anxiété*, *crainte*, *horreur*, *transes*, *affres* hayvonni hissiyotning "egasi" sifatida ko'rsatuvchi ot bilan ishlatilmaydi. Shu bilan birga, *alarme*, *effroi*, *terreur*, *affolement*, *peur*, *épouvante* otlarining hayvonlar, qushlar va hokazolarni bildiruvchi so'zlar bilan kelishi mumkin.

Les grenouilles sautaient d'effroi dans le lac. Il s'est sauvé comme une bête en alarme. (...) au comble de l'épouvante l'oiseau se cognait contre les murs (...). C'était comme une panique dans le poulailler. L'affolement de fourmis sur le terre-plein [Japrisot, 1966; 107].

"Qo'rquv" ma'nosidagi semaning farqlovchisi sifatida quyidagi semantik xususiyatlar namoyon bo'ladi: Tirik jonzotlarga xos tuyg'uni shartli ravishda *A* harfi bilan belgilaymiz: inson uchun – A_1 va hayvon uchun – A_2 ; yuqori intensivlik xususiyati – B_1 , past intensivlik – B_2 ; xavf tufayli yuzaga kelganligi – *C*, bunda xavf yaqin – C_1 , xavf uzoq – C_2 ; aniq xavf – C_3 va noaniq xavf – C_4 , to'satdan paydo bo'lishi – C_5 ; davomiyligi – *D*; qisqa – D_1 yoki uzoq muddatli – D_2 ; fikrlash qobiliyatini yo'qotish bilan tavsiflanishi – *E*, fikrlash qobiliyatining mavjudligi – E_1 ; o'zini namoyon qilish belgisi – *F* bilan, dinamik xususiyati – F_1 , statik xususiyati – F_2 , qochishga undash xususiyati – F_3 , karaxtlikka solishi – F_4 ; tahdidga javob berishga tayyorgarlik – F_5 ; boshqa biror tuyg'uning zaif darajasi mavjudligi – *G*, hurmat, hayrat – G_1 , nafrat – G_2 , melanholiya – G_3 , tashvish – G_4 .

Qo'rquv konseptining to'rtta sinonim guruhining asosiy semalari quyidagi jadvalda keltirilgan. Biroq, shuni hisobga olish kerakki, tahlil qilinayotgan konsept kontinuumni ifodalaydi, unda barcha birliklar qat'iy reytingga bo'ysunmaydi, shuning uchun ba'zi hollarda leksemalar xususiyatning mavjudligi yoki yo'qligi bilan emas, balki ega bo'lish qobiliyatining katta yoki kichikligiga qarab beriladi. Shunday qilib, jadvalda ma'lum bir guruhning berilgan xususiyatga egalik + (plyus) belgisi bilan, xususiyat yo'qligi – (minus) belgisi bilan ko'rsatilgan, 1 va 2 raqamlari mos ravishda

qo‘rquv darajasining kuchini ko‘rsatadi.

1-jadval.

Peur konseptining semantik xususiyatlari

Semalar Dominant sin. guruhlar	Barcha tirik jonzotga xos	Faqat insonga xos	Xavf yaqinligida	Xavf uzoqligida	Uzoq muddatli	Qisqa muddatli	Yuqori intensivlik	Past intensivlik	Fikrlash qobiliyatini yo‘qotish bilan birga keladi	Mulohaza yuritish qobiliyati mavjudligi yo‘qolishi
I. <i>Peur</i>	2	–	1	+	+	+	+	+	+	+
II. <i>Panique</i>	1	–	2	–	–	2	2	–	2	–
III. <i>Crainte</i>	–	2	–	2	2	–	–	2	–	2
IV. <i>Inquiétude</i>	–	1	+	+	1	–	–	1	–	1

Xususiyatlarining o‘xshashligiga ko‘ra sinonimik kichik to‘plamlar quyidagicha guruhlanadi: *peur* – *panique*, *crainte* – *inquiétude*. *Panique* leksemasida qo‘rquvning eng yuqori darajasi aks etadi va deyarli barcha xususiyatlar unda mavjud. *Peur* leksemasi esa neytral va *inquiétude-crainte* guruhining bir qator xususiyatlarini takrorlaydi, lekin zaiflashgan shaklda. Dominant *peur* otiga ega bo‘lgan guruh ko‘p xususiyatlarga ega bo‘lib, *qo‘rquv* konseptini eng to‘liq, umumiy tarzda ifodalaydi, shuning uchun *qo‘rquv* konsepti sinonimik qatorining semantik markazi o‘rnini egallaydi.

Shunday qilib, to‘rtta sinonimik guruhning paradigmatic qarama-qarshiligi uchun A, C, D, E, F semantik xususiyatlari va guruh ichidagi qarama-qarshiliklar uchun B, D, F, G xususiyatlari muhim ahamiyatga ega. Guruhlar o‘rtasidagi o‘xshashlik va farqlar natijalarini quyidagicha tasvirlash mumkin:

2-jadval.

<i>peur</i> A₁, A₂ – barcha tirik jonzotga xos	<i>panique</i> F₁ – dinamik sifat C₁ – yaqin xavf E₁ – fikrlash qobiliyatining yo‘qligi F₂ – qochish F₃ – karaxtlik
<i>crainte</i> C₂ – uzoq muddatli yoki kutilgan xavf E₂ – fikrlash qobiliyatining mavjudligi A₁ – insonga xos F₂ – namoyon bo‘lishning statik turi	<i>inquiétude</i> C₄ – noma’lum xavf A₁ – insonga xos F₂ – namoyon bo‘lishning statik turi

Sinonimik guruhlarining har birida *qo‘rquv* otlari tuyg‘uning hissiy to‘yinganligi darajasida farqlanadi, garchi bu intensivlik chegarasi so‘zdan foydalanishga qarab, u

yoki bu yo‘nalishda o‘zgarishi mumkin. *Peur* guruhida B_1 yuqori intensivlikka ega *effroi*, *horreur*, *terreur* leksemalari va intensivligi pastroq – B_2 xususiyatli *frayeur* leksemalari mavjud.

Panique guruhida barcha otlar intensiv, ammo *panique* va *affolement* so‘zlarida intensivlik indeksi B_1 ga, *épouvante* leksemasida esa B_2 ga teng. *Crainte* guruhida *appréhension* otining intensivligi zaif bo‘lib, B_2 bilan belgilanadi. *Inquiétude* guruhida *anxiété* B_1 , B_2 , *angoisse* B_1 , B_2 semelari bilan ifodalanadi.

Alerte, *alarme* otlari F_1 dinamik xususiyatga ega va B_1 intensivligi bilan farqlanadi: *alarme*, *alerte* – B_2 . Davomiyliги bo‘yicha u *frayeur* D_1 va *effroi* D_2 dan farq qiladi.

Frayeur otida F_1 belgisi xarakterlidir, F_1 va F_2 xususiyati yoki stupor reaksiyasi I guruhda *terreur*, III guruhda *trances* otlarida mavjud. *Qo‘rquv* hissiy konsepti tizimida boshqa tuyg‘uning mavjudligi *horreur* va *effroi* leksemalarida ham uchraydi. *Horreur* va kamroq tarqalgan, *effroi* – G_2 ya‘ni *nafrat*, *crainte* so‘zlarida – G_1 , *hurmat*, *hayrat*, *anxiété*, *angoisse* G_3 – *sog‘inch*, *inquiétude* – G_4 tashvish kabi leksik birliklarida aralash tuyg‘ular kuzatiladi.

Yuqorida aytib o‘tilganidek, *qo‘rquv* konseptining barcha leksemalarini qat‘iy tasniflash imkoni yo‘q. Ba‘zi otlar *peur* ma‘nosining past chastotasi va o‘ziga xos ma‘no komponentlari mavjudligi bilan tavsiflanadi. Bularga *fobie* – tibbiy atamasi ham kirib, ma‘lum predmet yoki hodisalardan qo‘rqishning ruhiy xastalik darajasini anglatadi. *Affres* – esa kuchli, og‘riqli *qo‘rquv* hissi, ko‘pincha azoblanish paytida boshdan kechiriladi. *Timidité* – asosan uyatchanlik hissini bildiradi, ammo ayni paytda shaxsning *qo‘rquv*ga moyilligini ham ifodalaydi, shu jihatdan bu so‘z o‘z kuchiga ishonmaslikdan kelib chiqadigan zaif *qo‘rquv*ni anglatishi sababli *peur* leksemasiga potentsial sinonimdir.

Qo‘rquv hissi jadvalda ko‘rsatilmagan bir qator boshqa jismoniy belgilar bilan birga kelishi mumkin. *Qo‘rquv*ning faqat bir yoki bir nechta turiga u yoki bu xususiyatning har qanday eksklyuziv bog‘liqligini aniqlash mumkin emas. Ba‘zi alohida olingan so‘zlar boshqa hayajonli holatlarni anglatishi mumkin: *les traits décomposés par la peur et le désespoir*, *malade de peur et de chagrin*.

Biroq, shunday iboralar borki, ular tarkibida *qo‘rquv*ni bu his-tuyg‘uning to‘g‘ridan-to‘g‘ri anglatuvchi ot bo‘lmagan taqdirda ham ular *qo‘rquv* hissiyotini ifodalashga xizmat qiladi:

Un poing géant lui tordait le ventre. Il n'osait bouger un doigt, un torrent tumultueux d'images se ruait à travers son esprit [Mauriac, 1933; 81].

A tous les bruits je sursaute. Je ne peux plus avaler ma salive, j'agonise [Mac Orlan, 2010; 238].

Qo‘rquv hissining jismonan namoyon bo‘lish belgilari tilda quyidagi so‘zlar va so‘z birikmalari yordamida ifodalanadi:

- 1) *fou de*, *perdu de*, *affolé par*;
- 2) *une fuite éperdue*, *sursauter*, *bondir*, *dégringoler*, *s’élancer*, *courir*;
- 3) *les jambes coupées*, *transi*, *paralysé*, *immobilisé par*;
- 4) *trembler de*, *un frisson de*, *les cheveux hérissés*, *la chair de poule*, *glacé de*

peur, avoir (faire) froid dans le dos;

5) *le sang bat aux oreilles, le cœur serré;*

6) *muet de, la parole coupée, bégayer de;*

7) *pâler de, blêmir de, blanc de, pâle de, livide de;*

8) *la bouche sèche, (la peur) saisit à la gorge, une boule dans la gorge; étouffer, haleter;*

9) *avoir mal au ventre;*

10) *suer de, une sueur froide, le front moite, les mains moites;*

11) *un cri de, crier de, hurler de, pousser un cri de;*

12) *un regard de, regarder avec, les yeux pleins de, un air de, un signe de, une expression de, exprimer, laisser voir (sa peur);*

13) *malade de, tordu, dévoré par, les traits décomposés.*

Shuningdek, *pâler, blêmir, paralyser, glacer* kabi fe'llar qo'rquv tuyg'usi bilan barqaror bog'langan: – *Goubi ! Viens ici ! Goubi blêmit* : “*Ya le feu!*” [Troyat, 1940; 234]. *Ses ciseaux cliquetaient féroceement. Ce bruit me glaçait* [Zola, 2018; 45].

Peur emotsional konseptiga kiruvchi otlarda son kategoriyasi

Ma'lumki, *peur* konsepti doirasiga kiruvchi otlar **mavhum** ot sanaladi. Barcha mavhum tushunchalar singari ularning jins kategoriyasi ham faqat sintaktik sathda shartlashgan, ammo son kategoriyasi ba'zi hollarda so'zdagi ma'lum semantik o'zgarishlarning ko'rsatkichi bo'lib xizmat qilishi mumkin. Fransuz tilida mavhum otlarning ko'plikda qo'llanilishi ma'no kuchayishi bilan xarakterlanadi.

Mavhum otlarning ko'plikda qo'llanilishi fransuz tilida juda ko'p uchraydi. Aynan ma'noni kuchaytirilishi sababli *affres* va *transes* otlari doimo ko'plikda qo'llanilishi birlik shaklining yo'qolishiga olib kelgan: *les affres de la mort, les transes mortelles*.

Horreur otida ko'plik shakli kuchaytirish ma'nosini beradi: *commettre des horreurs, dire des horreurs, les horreurs de la guerre* kabi birikmalarda qo'rquv uyg'otadigan hodisa yoki obyektini bildiradi.

Kontekstda mavhum otlarning ko'plik shakli voqeaning qayta sodir bo'lish ma'nosiga ega bo'lib, “*xavf haqidagi qo'rquv*”ni bildiradi: *craintes, apprehensions, angoisses, alarmes, inquiétudes* otlari asosan qo'rquv bilan bog'liq faraz, hukm, xulosa berish ma'nosida *raconter, exposer, comprendre, penser* kabi fe'llardan keyin qo'llaniladi.

Peur konseptiga oid otlarning boshqa otlar bilan birikuvi

Peur ma'noli otlarning boshqa otlar bilan birikuvi asosan **de** predlogi orqali amalga oshadi. Fransuz tilida bu predlog juda ko'p o'rinda qo'llanishiga qaramay, shartli ravishda ko'rib chiqilayotgan birikmalar ichida ifodalangan munosabatlarni to'rt turga bo'lish mumkin:

1. Xususiyligi tushunchaning umumiylikka munosabati: *un sentiment de peur, de terreur* va boshqalar, *un état de panique, d'affolement, d'angoisse, d'appréhension* va boshqalar, *une sensation d'horreur, d'angoisse*.

2. Harakat subyektining harakatga munosabati, ot esa – yasashning birinchi

elementi qoʻrquv hissiyotining mavjudligini: *la presence de*; yoki uning kamayishini: *la fin de, un reste de*, tuygʻuning takrorlanishini koʻrsatuvchi: *le retour de*; toʻsatdan va tez paydo boʻlishi: *un coup de, un accès de, un éclair de, un assaut de* ifodalashga xizmat qiladi.

3. Hisning davomiyligini ifodalash uchun *les heures de, les mois de, moment de, un instant de, une minute de* kabi otlar ishlatiladi.

Elle eut un moment de panique. Mais il ne se passa rien d'affreux [Willam, 2002; 84].

Avec cet instinct sûr de la soumission que donnent vingt ans de crainte, Plantin rectifia la position [Jelloun, 1995; 92].

Je suis trop heureux après tous ces jours d'angoisse, pour pouvoir dormir [Willam, 2002; 167].

4. Belgining xarakterlanayotgan hodisaga munosabati. Qoʻrquv konseptiga tegishli otlari qoʻrquv hissining namoyon boʻlishini bildirish uchun xizmat qiladi: a/ koʻz qarashda: *un regard de, les yeux de*; b/ ovozd: *un cri de, un ah de, la voix de, l'accent de, un gémissement de*; c/ beixtiyor harakatda: *un sursaut de*; r/ qaltirash: *un frisson de*; d/ nafas olish qiyinlashganda: *un halètement de, une boule de* yoki umumiy ajratilmagan shaklda berilgan tuygʻuning namoyon boʻlishini koʻrsatadi: *un air de, une expression de, un signe de, une reaction de* va h.k.

Birinchi turdagi ifodalanagan munosabat bilan iborani jumlagi kengaytirish mumkin, unda qoʻrquv umuman hissiyot sifatida aniqlanadi: *un sentiment de peur = la peur est un sentiment*.

Ikkinchi turdagi munosabatda *la fin de la panique = la panique finit* qoʻrquvni anglatuvchi ot faol kuch vazifasini bajaradi, bunda birinchi element *la fin* semantik jihatdan otga bogʻliq.

Uchinchi turdagi munosabatlarda *un instant de peur = vingt ans de crainte* uzoq davom etuvchi yoki kechiktirilgan qoʻrquvni tavsiflaydi.

Toʻrtinchi turdagi munosabatlarda *un cri de peur = un cri provoqué par la peur* – hissiyotning namoyon boʻlish sababini bildiruvchi elementni tavsiflaydi.

Shunday qilib, *N + de + N* formulasida birinchi turgan *N* ot har doim jonsiz ot bilan ifodalanadi va bu turdagi birikmaning asosiy maqsadi otni umumiy konsept bilan bogʻlash, muddatini tavsiflash va tashqaridan namoyon boʻlishi tasvirlashdir.

Shuningdek, *de* predlogidan keyin kiritilgan atoqli ot qoʻrquvni his qilgan subyektni aniqlaydi: *la peur d'Alexandre*.

L'appréhension des voyageurs avait disparu ... [Jelloun, 1995; 122].

Bu turdagi konstruksiyalarda, kontekstdan tashqarida, *de* predlogi bilan kiritilgan ot qoʻrquv hissinı keltirib chiqaradigan sabab jonli va jonsiz ot bilan belgilanishi mumkin: *la peur de mon père, la peur de la mort*.

Berilgan holatning sababini koʻrsatadigan jonsiz otlar koʻp va xilma-xildir. Avvalo, ular orasida inson hayotiga, sogʻligʻiga tahdid soladigan hodisa va narsalarni: *mort, maladie, blessure, guerre, catastrophe, accident* va insonning jamiyatdagi mavqeyi, obroʻsi, farovonligi va boshqalarni bildiruvchi soʻzlar *représailles, punishment, prison, solitude, colère* etc.

Il dit ça machinalement repris d'un coup par l'angoisse confuse de l'arrestation [Lessing, 2001; 86].

Agar aniqlovchi a'zo jonli ot bilan ifodalangan bo'lsa, *N+de+N* yasalishi qo'sh ma'noga ega bo'ladi. Shunday qilib, "*Oh! Cette peur des femmes!*" jumlasida biz ayollardan qo'rqadigan odam haqida va ayollar boshdan kechiradigan qo'rquv haqida gapirishimiz mumkin yoki *la peur de la mère* birikmasida *la mère* his-tuyg'u egasi va qo'rquv sababchisini anglatishi mumkin. Buni quyidagicha o'zgartirish mumkin: *la peur de la mère*: 1/ *la mère a peur*; 2/ *la mère fait peur à qn* yoki *qn a peur de la mère* nutqda odatda bu holat egalik aniqlovchisi orqali qo'shimcha belgi oladi, masalan,

Je devine la peur de sa mère (la mère - sujet). Je devine sa peur de la mère (la mère – complément).

N+de+N konstruksiyasida *de* predlogi *devant*, *envers* ravishlari bilan almashtirganda sabab munosabati bilan bir ma'nolilikka aylanadi. Buni ushbu formula bilan ifodalash mumkin: *N + devant + N*.

Cette ignorance étant acceptée, il éprouve de l'angoisse devant l'absurdité de sa condition [Troyat, 1940; 141].

Qo'rquv konsepti otlari bilan birgalikda kelgan *pour* predlogi bilan kiritilgan to'ldiruvchi (*complément du nom*) xavf hissiyot egasiga emas, balki boshqa shaxsga tahdid solayotganini yoki biron bir obyektga moddiy zarar yetkazilishi kutilayotganligini ko'rsatadi. Masalan: *la crainte pour son enfant = la crainte qu'on éprouve à cause de son enfant qui peut tomber malade*; *la peur pour sa coiffure = la peur qu'on a à cause de sa coiffure menacée par pluie*. *Pour* predlogi bu holatlarda his-hayajon, qo'rquv sababini ko'rsatadi.

En, dans predloglari esa *vivre dans l'anxiété, jeter dans l'épouvante, une femme en alarme* kabi birikmalarda shaxs holatini ifodalash uchun xizmat qiladi.

Barqaror metaforik iboralar *en proie à, au comble de* va giperbolik ta'rif *sans nom* yuqori darajada qo'rquvni bildiradi:

Un oiseau entra par la fenêtre, au combination de l'épouvante il se cognait contre plafond va murs, renversa un bougeoir en cuivre va trouva enfin la sortie [Bernard, 2001; 15].

Il était gêné par ses copains en proie à la même panique [Willam, 2002; 97]. *L'idée qu'on avait libéré cette force que, de toute évidence, on ne contrôlait pas, le remplissait d'une épouvante sans nom* [Monod, 1955; 87].

Shunday qilib, *qo'rquv* konsepti otlari gapda bog'lashga xizmat qiladigan predlogli konstruksiyalarni ko'rib chiqishda shunday xulosaga keldik-ki, mazkur formula *N + de + N* a/otni umumiy tushuncha bilan bog'lash; b/ hislar oqimini ifodalash; c/ his-tuyg'u belgilarini ifodalash. d/ qo'rquv tashuvchisi bo'lgan shaxsni ko'rsatish va e/ qo'rquv sababi bilan aloqa o'rnatishni ifodalaydi.

Yuqoridagi formulalar doirasidagi munosabatlarning u yoki bu tabiati qo'rquv konseptiga tegishli otining boshqa so'z bilan bog'lanish usuliga, predlogning ma'nosiga, otning semantik sinfiga, *peur* sinonimik qatorining nominativ birliklari bilan qo'shilishiga qarab amalga oshiriladi.

Peur konseptiga kiruvchi otlarning sifatlar bilan birikuv

Atributiv birikmalarda ot bilan rod va sonda moslashishi sifatning sintaktik xususiyatlaridan biridir. *Qo'rquv* konseptiga kiruvchi otlar qatnashgan birikmalarda sifatning joylashgan o'rni o'tning ma'nosiga ta'sir qilmaydi, shuning uchun biz shartli ravishda sifatlar bilan barcha birikmalarni **Adj+N** formulasi orqali ifodalaymiz. Abstrakt ma'noga ega *qo'rquv* konsepti semantik maydoniga kiruvchi otlar *aniqlik*, *moddiylik*, ya'ni *rang*, *shakl*, *uzunlik*, *kenglik* va boshqa ma'nolarni anglatuvchi sifatlar bilan kelib, ularning asl ma'nosida emas, balki his-tuyg'u, vaqt o'tishi bilan ma'lum darajada o'zgarib turadigan holat, insonning ushbu tuyg'uga biror psixofizik reaksiyalarini ifodalashda qo'llanadi.

Eng ko'p uchraydigan guruh *qo'rquv* hissiyotining kuchi va intensivligini ko'rsatuvchi sifatlardan iborat. Bu guruhga **grand: une grande terreur** (*crainte*, *appréhension* va boshqalar), **énorme** (*une énorme inquiétude*), ekstremal, haddan tashqari, ulkan, **insurmontable**, **puissant**, noaniq **tel** sifati va boshqa kiradi, masalan: **une peur fantastique**, **une angoisse déçuplée**, **une panique suraigue**:

C'était une stupeur générale, des question inutiles, une énorme inquiétude, une puissante excitation [Willam, 2002; 87].

Ma'noni kuchaytirish uchun *terrible*, *effroyable*, *affreux*, *épouvantable* kabi otdan yasalgan sifatlar ham qo'llaniladi.

Une angoisse affreuse pénétra Noel jusqu'au mieu des os ... [Bernard, 2001; 127].

Semantik tuzilishida "kuchli his" komponentini o'z ichiga olgan *affres*, *épouvante* otlari **grand** bilan birikish holatlari deyarli uchramaydi.

Petit, *léger* sifatleri *qo'rquv* tuyg'usining zaiflashgan shaklini bildiradi: *un léger effroi*, *une légère inquiétude* (*angoisse*, *appréhension*). Ushbu turdagi sifatlar *qo'rquv* hissiyotlarining emotsional to'yintirilgan turlarini bildiruvchi otlar bilan birga kelmaydi: *affres*, *épouvante*, *terreur*, *horreur*, *panique*, *affolement*.

Nutqda turli darajadagi "katta" ma'nosiga ega bo'lgan sifatlarning ishlatilishi so'zlovchining bo'rttirish yoki tinglovchiga ta'sir qilish istagini anglatadi.

Qo'rquv xavf tushunchasi bilan bog'liq va bu xavfning reallik darajasi har xil bo'lishi mumkin. Shuning uchun **Adj + N** birikmalarida *qo'rquv* hissini asosli yoki asossiz bildiruvchi sifatlarning bo'linmas guruhi mavjud, demak bularga *juste*, *justifié*, *fondé*, *légitime*, asosli va real; asossiz va xayoliy: *faux*, *imaginaire* kabi sifatlar kiradi, shuningdek, *qo'shni* ma'noli bo'lmish *étrange*, *absurde*, *stupide*, *bête* sifatlar ham uchraydi. Bu sifatlar *peur* konsepti otlarini his-tuyg'u sababini bildiruvchi element bilan semantik bog'laydi: *Le danger est réel, donc la peur est justifiée, fondée* va boshqalar.

Bir qator sifatlar tuyg'u oqimini, uning to'satdanligini (*soudain*, *subit*), doimiy yoki davriyligini (*constant*, *latent*, *perpétuel*, *quotidien*, *périodique*, *répété*), qisqalik (*bref*, *passager*), ma'lum bir moment (*present*) bilan bog'liqligini tavsiflaydi:

Madeleine eut un petit choc, une brève angoisse [Bernard, 2001; 122].

Ba'zi sifatlar *qo'rquv*ni anglatuvchi otlar bilan birgalikda his-tuyg'ularning namoyon bo'lishining umumiy belgilarini o'z ichiga oladi. *Qo'rquv*ni yashirish

qobiliyati, **secret**, **caché** ta'riflari bilan tasvirlangan:

Il redoutait que lui soit refusée la joie d'être père, une crainte secrète que semblait lui confirmer les suites de la déportation [Reza, 2016; 182].

Qo'rquv hissiyoti bilan birga keladigan turli xil fiziologik belgilar ham sifatlar yordamida belgilanishi mumkin. Ba'zi sifatlarda shaxsning fikrlash qobiliyati yo'qotishini kuzatish mumkin: (*peur*) *aveugle, déraisonnable, animale, irréfléchie, instinctive* va shunga o'xshash boshqalar.

Elle frémit; sa peur irréfléchie lui fit chercher une protection [Labro, 1998; 227].

Boshqa sifatlar qo'rquv ning bir vaqtning o'zida ko'p odamlarni qamrab olish qobiliyatini, uning "yuqumliligi" ni anglatadi: **contagieux, général**.

Si l'inquiétude générale s'est lassée, les responsables restent anxieux [Fante, 2016; 142].

Tananing qo'rquv tuyg'usiga bo'lgan reaksiyalaridan biri uyqusizlik bo'lib, u falaj sifatdoshi yordamida ifodalangani: *une peur paralysante*.

Qo'rquv hissi tufayli yuzaga kelgan holat uni boshdan kechirayotgan odam tomonidan og'riqli holat sifatida qabul qilinadi (shuning uchun qo'rquv hissiyotini tartibga soluvchi miya sohasiga "norozilik markazi" deyiladi) va u qo'rquv tuyg'usi intensivligiga to'g'ridan-to'g'ri proporsionaldir. Shuning uchun qo'rquv tajribasi bilan birga keladigan og'riqli his-tuyg'ularni bildiruvchi sifatlar bir vaqtning o'zida tuyg'u kuchini ham ko'rsatadi.

Ma vieille angoisse cuisante comme une plaie, elle est là [Leblanc, 2017; 181].

Inson hali o'zi to'liq anglamagan qo'rquv turini *inavoué, inconscient, vague, confus, sourd*, shuningdek, *une espèce de, une forme de* kabi predlogli otlar ta'riflari tasdiqlaydi.

Jean-Noel connaissait bien cette apprehension vague, latente, perfide [Barnes, 2011; 202].

Joyeux, désespéré, respectueux kabi boshqa hissiyotlarga tegishli sifatlar qo'rquvni anglatuvchi otlar bilan birgalikda qo'rquvning boshqa – quvonch, umidsizlik, hurmat, hayrat kabi tuyg'ular bilan aralashganligini ko'rsatadi. Demak, "*il éprouvait une peur joyeuse*" ni ifodalangan ma'no jihatidan "*il éprouvait une peur mêlée de joie*" iborasiga tenglashtirish mumkin.

Sifatlarning boshqa bir kichik guruhi so'zlovchi nutqida qo'rquv tuyg'usi oladigan subyektiv bahoni ifodalaydi: *une peur hideuse, une peur horrible*. Bu guruh juda cheklangan.

Qo'rquv konsepti otlari bilan birgalikda ba'zi sifatlar majoziy ma'no oladi: *la peur bleue, une peur aveugle, une chaude alarme* va hissiy kuchli tuyg'uni bildiradi: *l'angoisse physique* jismoniy kasallikni bildiradi (*une névrose d'angoisse* – tibbiy atama).

Sifatlar va o'tgan zamon sifatdoshlari (*participe passé*) bilan uchraydigan konstruksiyalarda qo'rquv konsepti otlari ot tobe so'z vazifasini bajaradi, garchi butun birikma otning kombinatsion qobiliyati bilan belgilansa ham.

Ba'zi sifatlar esa qo'rquvning turli xil belgilarini ifodalaydi: falajlik (*paralysé*,

transi, glacé), titroq, rangparlik (*pale, blanc*), o‘zini tuta olmaslik, chalkashlik (*fou, perdu, éperdu*), yuz xususiyatlarining buzilishi (*décomposé, déformé*), nutqning vaqtincha yo‘qolishi (*muet*) va boshq.

Sa mère (...) est folle d'inquiétude [Lessing, 2001; 206].

Alors, je fus glacé d'une peur blafarde, et je cherchai un moyen d'échapper au massacre sans perdre la face (J. T. Le premier amour est toujours le derner, 55).

Je demeurai figé sur place, tout tremblant, glacé de peur [Orwell, 2017; 88].

Ko‘rib chiqilayotgan birikmalar être fe‘li yordamida to‘liq gapga aylanganda sifatdash bosh gapning nominal qismi vazifasini bajaradi, kesim esa fe‘l passiv shaklining tarkibiy qismi bo‘ladi: *I - qn est blanc de peur, II - qn est brisé par la peur*.

Nutqda fe‘llar **de** predlogli konstruksiyalarga qaraganda ko‘proq **par** predlogi bilan uchraydi. Umuman olganda, **Adj + prp + N** predlogli konstruksiya **Adj + N** konstruksiyasiga qaraganda ko‘proq fe‘llar bilan keladi, shuning uchun birinchisi, birinchi navbatda, qo‘rquv natijasida shaxsning holati bilan bog‘liq belgilarni ko‘rsatish uchun ishlatiladi, sifat esa bevosita ot bilan birlashtirilib, asosan tuyg‘uning kuchi va uning sababini yoritib beradi.

Peur konsepti otlarining fe‘llar bilan birikishi

N + de + inf. formulasi asosida barcha *peur* konsepti otlari infinitiv bilan birika oladi. Bunday konstruksiyalarda ham infinitiv qo‘rquv sababini ko‘rsatish uchun xizmat qiladi. Bu fe‘llar semantik jihatidan xilma-xil bo‘lib, ular inson hayoti va faoliyatining turli tomonlari, uning jamiyatdagi xatti-harakatlari normalari bilan bog‘liq: *la peur de vivre (souffrir, tomber, scandaliser qn etc.)*.

Je me sentais odieux et ridicule, mais la crainte de me déjuger me paralysait encore [Sadoul, 1991; 76].

Au lycée Louis-le-Grand, harcelé par la terreur d'être collé au concours de Normale, je n'avais guère pu goûter ce sentiment [Labro, 1998; 109].

N+de+inf. konstruksiyasi semantik jihatdan N+de+N in qurilishiga teng bo‘lib, unda ham oxirgi o‘rinni his-tuyg‘u sababini bildiruvchi termin egallaydi. Bunday konstruksiyalarda o‘zaro transpozitsiya qilish ham mumkin: *J'ai peur de voyager en avion = J'ai peur des voyages en avion*.

Infinitivning o‘rnini qo‘rquv sababini yoritadigan to‘ldiruvchi qo‘shma gap egallashi mumkin: *Cette femme est toujours tourmentée par la crainte que son enfant ne se noie*.

Tuslangan shakldagi fe‘l bilan *qo‘rquv* konsepti otlari gapda N+V tartibidagi ega yoki to‘ldiruvchi vazifasini bajaradi: V+N.

N+V formulasida fe‘llar o‘timli, o‘timsiz yoki refleksiv shaklda bo‘lishi mumkin, ammo gapning semantik mazmunini tahlil qilishda fe‘l shakli ahamiyatli emas.

Semantik munosabatlarni ifodalash nuqtayi nazaridan, konsept otining o‘ng va chap valentligini amalga oshiruvchi distributiv metodga asoslangan formulalarga ko‘ra fe‘llarni oltita guruhga bo‘lish mumkin: birinchi guruh fe‘llari idrok va ekzistensial ma‘noli fe‘llar, ikkinchi guruh inson ruhiy holatini tavsiflovchi fe‘llar, ya‘ni, qo‘rquv hissi mavjudligi va sababchini bildiradi, bu guruhda fe‘llar aniq yoki majhul nisbatda

bo'ladi. Ikkala guruh uchun formulalar bir xil: V + N, lekin ega kiritilishi bilan formula o'zgaradi, S + V + N (*qn a peur*) yoki C + V + N (*qch fait peur à qn*). Masalan: *Hélène a senti une vive crainte. Cet homme a causé une vive crainte à Hélène.*

Idrok va ekzistensial fe'llarning birinchi guruhiga quyidagilar kiradi: *sentir, ressentir, éprouver, avoir, prendre, vivre* va shunga o'xshashlar (formula N + N).

Je les plaignais, mais en éprouvant une grande crainte [Vargas, 2013; 148].

Ikkinchi guruh qo'rquv qo'zg'atuvchi fe'llarni birlashtiradi: *faire, causer, provoquer, inspirer, éveiller, semer, répandre, donner, apporter, frapper de, mettre (en), tenir (en), remplir (de).*

Nino resta longtemps à se demander si l'officier avait voulu lui inspirer de l'espoir ou de la crainte [Sabatier, 1966; 224].

Ma'nosiga ko'ra, fe'lda qo'shimcha semantik nyanslar bo'lishi mumkin: harakatning boshlanishi, davomiyligi, kutilmaganligi kabi.

Uchinchi guruhga his-tuyg'ularga faol munosabat bildiruvchi fe'llar kiradi, shuning uchun to'ldiruvchi o'rini egallagan fe'l bilan *peur* ishlatiladi. Formula: V+N. Bularga munosabat, baholash, nutq, faol ta'sir, hukm bildirish kabi ma'noli fe'llar kiradi: *calmer, dompter, vaincre, surmonter, maîtriser, dissiper, repousser, garder, apprécier, justifier, connaître, comprendre, avouer, dire, décrire, juger (de), rire (de), lutter (contre), enlever, oublier, dissimuler, cacher, libérer (de), s'abandonner (à) etc.*

To'rtinchi guruh harakat yoki holat jarayonini anglatuvchi fe'llarni o'z ichiga oladi, formulasi N + V: *durer, venir, saisir, s'emparer (de), envahir, gagner, toucher, effleurer, s'installer, s'infiltrer, commencer, finir, prendre fin, passer, quitter, se dissiper, disparaître* va ularning sinonimlari. Bu guruh fe'llari qo'rquv hissining kelishi, davom etishi va yo'qolishini ifodalashda ishlatiladi. Ularda "natija" – *saisir, envahir, s'emparer*, "boshlanish" – *commencer, s'infiltrer, s'installer*, "yo'qolish" – *finir*, "rivojlanish" – *augmenter, accroître, "pasayish – diminuer, s'affaiblir, se dissiper.*

Beshinchi guruh fe'llari qo'rquv hissiyotining namoyon bo'lish belgilarini bildiradi va ushbu formula V+de+N bilan ifodalaymiz.

Tuyg'ularning namoyon bo'lishi ham eng umumiy shaklda *exprimer, montrer, laisser voir, trahir* va o'ziga xos tarzda *suer, étouffer, secher, trembler, hurler, crier, begayer, grelotter* va boshqalar belgilanishi mumkin.

Je hurle d'angoisse, mais quand ma mère m'a repris dans ses bras, je crie: "Encore! encore!" [Vargas, 2013; 58].

Oltinchi guruh fe'llari qo'rquv hissi yoki his-tuyg'ularning o'zgarishi bilan birga boshqa his-tuyg'ularning mavjudligini bildiradi: *se doubler (de), se composer (de), tourner (à), se nuancer (de), se charger (de), devenir* va boshqalar.

D'ailleurs, très vite, l'inquiétude tourne à l'affolement [Simenon, 1936; 57].

Garchi qo'rquv konsepti otlari bilan birikma hosil qiladigan fe'llar juda ko'p bo'lsa ham, baribir ularning soni cheklangan. Bu holat birinchidan qo'rquv hissiyoti bilan birga keladigan belgilarning tabiati ekstralingvistik omillar bilan oldindan belgilab qo'yilgan. Ikkinchidan, lingvistik turg'unlik ham bunda muhim rol o'ynaydi, masalan, *prendre peur* fe'lini boshqa *prendre terreur, prendre panique* bilan almashtirib bo'lmaydi.

Qo'rquv konsepti otlari fe'llar bilan birlashganda, ular bilan turg'un birikmalar (*locutions verbales*) hosil qiladi. Bunday frazeologik birlikning semantik birligi artiklning yo'qligi bilan ta'kidlanadi. *Avoir peur* kombinatsiyasi xuddi *faire peur* kabi fransuz tilida analitik birlikka aylandi.

Avoir fe'li bilan qo'shilib *horreur* oti *nafratlanish* ma'nosini ham bildiradi: *avoir horreur de qch*, *avoir qch en horreur* – nafrat, nafratni boshdan kechirmoq, biror narsaga toqat qilmaslik, *faire horreur* – nafrat, nafrat uyg'otmoq:

Le roi a horreur des indiscretions. Il constate que Mme de Choiseul n'a pas su tenir sa langue [Levron, 1972; 68].

De tous les genres celui que j'ai le plus en horreur est le genre grisette [Arnoux, 1958; 153].

So'zlashuv uslubida *avoir* buyruq maylida inkor shaklidagi fe'lidan keyin qo'llaniladi *peur*, *crainte*, *inquiétude*. *N'ayez pas peur! Soyez sans inquiétude! N'ayez aucune crainte!*

Peur va *crainte* otlari sabab ma'nosini bildiruvchi yuklamalarni hosil qiladi: *de peur de*, *de crainte de*, *crainte de* (*locutions prépositionnelles*), *de peur que*, *de crainte que* (*locutions conjonctives*).

Fatalité! *Le pied en plein sur la banane. La glissade, la culbute ... Étourdi sur le coup. Des officieux s'empresent, nous aident à nous relever de crainte que nous nous époussetons, vérifions nos abattis. Plus de peur que de mal* [Arnoux, 1958; 91].

Elle avait rougi et baissé les yeux de peur que le mot police fasse toujours naître un sentiment de crainte et d'inquiétude dans l'esprit des honnêtes gens, d'origine bourgeoise [Mac Orlan, 2010; 83].

Peur konsepti otlarining uyushiq bo'lakli gaplarda kelishi

Matnda ko'pincha semantik yaqin so'zlar bir-biriga bog'lanib keladi. Shu umumiy tezis nuqtayi nazaridan, gapda bir kesimga bog'langan *qo'rquv* konsepti otlarini o'rganish biz uchun muhim ahamiyatga ega. Sintaktik funksiyaning bir xilligi ma'lum darajada semantik bir xillikni nazarda tutadi, chunki "gap eng oddiy sintaktik birliklar doirasida sintagmalar, jumlar, birikmalar yoki ibora, umuman gapning barcha a'zolari grammatik jihatdan bir hil leksik sathda birlashtirilgan va nutqning mantiqiy kelishilgan elementlaridan tashkil topadi"– deb yozadi V.V. Vinogradov [Vinogradov, 2001; 105].

"Qo'rquv" ma'nosiga ega bo'lgan otlarning leksik va mantiqiy o'zaro bog'liqligini gapda bir xil vazifani bajaradigan boshqa otlar bilan ko'rib chiqamiz. Aytish joizki, uyushiq bo'lakli gaplar a'zolari o'xshashlik, boshqaruv, ergashish, qiyoslash va qarama-qarshilik munosabatlari asosida funksional jihatdan bir-biriga bog'lanadi.

O'xshashlik munosabati *et* yoki *ou* bog'lovchilari bilan shuningdek, ikkinchi a'zo qo'shimcha sifatida qaralganda birikmay qo'shilish bilan kuzatiladi, ya'ni ... *il devine cette terreur, cette horreur* [Simenon, 1948; 110].

Buni izohlashda a + b formulasini qo'llaymiz. Qo'shilish deganda, biz ikki yoki undan ortiq bir xil a'zolarining kopulyativ bog'lovchi *et/ou* va kamroq tarqalgan *mais, aussi/* ayiruv bog'lovchilari mavjud bo'lgan a + b munosabatini tushunamiz,

masalan, *trembler de haine et de peur, un cri de terreur et de désespoir*. *a* va *b* ning mavjudligi inkor etilganda $a \pm b$ modeli manfiy shaklni oladi. Bunda birikma *ni - ni* inkor bog'lovchisi bilan tuziladi: $-(a + b)$. Masalan:

Mais sur ce jeune visage renfrogné, déjà marqué de rides, il ne sut lire ni l'angoisse, ni la honte [Mauriac, 1933; 118].

Ketma-ketlik munosabati avvalgisiga o'xshaydi, lekin his-tuyg'uni egallagan shaxs birlik bo'lganda bir vaqtdalik omili bo'lmaydi: *a* keyin *b* yoki undan oldin keladi $a = b$ ($b = a$). Ular orasida *puis* /keyin/ so'zi qo'llanilishi kuzatiladi:

Il en éprouva de la peur, puis de l'angoisse [Japrisot, 1986; 51].

Qiyoslash ikki otni *comme* yoki *que* qiyosiy bog'lovchilari bilan bog'lashda kuzatiladi, qiyoslash darajasini $a = b$ formulasi bilan ifodalaymiz: *avec plus de crainte que d'intérêt, une colère plus grande que l'épouvante*.

Qarama-qarshi ma'noli otlar birga kelganida teng bog'lovchi *ou* yoki ayiruv bog'lovchisi *mais* vositasida bog'lanadi, kelishik ma'nosi gapning birinchi qismida inkor orqali kuchayib, tarkibida sintaktik jihatdan bir xil a'zoldan biri bo'ladi: $a = b$.

Les reactions de ma surprise ou de mon angoisse ne sont plus a craindre [Gavalda, 2008; 201].

Bosh so'zni izohlovchi *par* predlogi takrorlanib, ushbu modelga qisqartirilishi mumkin, masalan:

Ce n'était point par crainte ces conséquences de son geste, mais par dégoût, par pur mépris [Exbrayat, 1970; 79].

Qo'rquv konsepti otlari bilan gap tarkibida bir hil a'zo vazifasini bajaradigan otlar orasida eng ko'pi tarqalgani bu turli hissiyotlarni ifodalaydigan so'zlar bo'lib, ularni quyidagicha guruhlash mumkin:

1. "Salbiy his-tuyg'ular": *haine, répulsion, aeesespoir, chagrin, colère, honte, confusion, douleur, remords, mépris*.

2. "Neytral his-tuyg'ular": *curiosité, étonnement* va ularning sinonimlari.

3. "Ijobiy his-tuyg'ular": *joie, hayrat, plaisir, fierté* va ularning sinonimlari.

Shuningdek, kam sonli otlar qo'rquvning jismoniy namoyon bo'lish belgilarini bildiradi: *pâleur, sueur* va boshq.

Yana bir guruhga ma'lum bir tuyg'uni keltirib chiqaradigan shart-sharoitlar va sabablarni tavsiflash uchun xizmat qiluvchi turli xil aniq mavhum va otlarni kiritish mumkin: *mort, guerre, danger, péril, solitude, silence, attente, fatigue, faim, chaos, insomnie* va boshqalar.

Peur konsepti otlarni birikish qobiliyati nuqtayi nazaridan tekshirish natijasida, bir tomondan bir xil a'zoli konstruksiyalarda, *anxiété, angoisse, alarmes, inquiétude, crainte, appréhension* otlarida mavjud bo'lgan yaqin semantik bog'lanishlar, boshqa tomondan esa, *terreur, effroi, frayeur, panique, affolement, épouvante* kabi otlarning o'zaro semantik yaqinligi aniqlandi.

Mazkur konseptga tegishli otlar ichida *peur* turli xil otlar bilan qo'llaniladi, bu uni konsept nomi birligi sifatida tavsiflaydi.

Shunday qilib, mazkur konsept otlarining taqsimlanishi tahlili shuni ko'rsatdiki,

peur ma'nosiga ega bo'lgan otlarning sintaktik valentligi ularning leksik-grammatik turkumiga va jonsiz mavhum otlarning leksik-sintaktik sinfiga mansubligi bilan belgilanadi.

Peur turkumidagi otlarning ko'plik sonda ishlatishning qiyinligi bu otlarning mavhumligi bilan bog'liq.

Ko'plik shaklida esa *peur* konsepti otlari hissiyot kuchi darajasi va ko'plik ma'nosini egallab, konkretlashuv jarayonidan o'tadi.

Qo'rquv konsepti otlari kelgan birikmalarda *shakl, uzunlik, kenglik, materialni* bildiruvchi sifatlar kuzatilmadi, bu hodisa ushbu konsept birliklarining mezonlaridan biri bo'lib xizmat qiladi.

Aniq sifatlar mavhum otlar bilan birga ishtirok etib, metaforiyalashadi va "kuchli qo'rquv" ma'nosida ishlatiladi.

Ko'rib chiqilayotgan *qo'rquv* konsepti otlari ma'nosining umumiyliigi, odatda his-tuyg'ular sohasiga tegishli bo'lib, $N_1 + prp + N_2$ formulasi bo'yicha *sentiment* so'zi bilan kelishida namoyon bo'ladi: *un sentiment de peur, un sentiment de crainte* va boshq.

Sifatlar, asosan, to'g'ridan-to'g'ri yoki bilvosita tuyg'uning kuchli yoki kuchsizligini ifodalaydi. Fe'llar o'ziga xos jarayonliligi bilan *qo'rquv* konsepti otlari bilan birgalikda, birinchi navbatda, tuyg'u oqimining vaqti va tabiatini ko'rsatadi: *répandre l'effroi, semer la terreur, frapper de terreur, l'appréhension augmente, la panique gagne, l'inquiétude dure etc.*

Qo'rquv konseptini ifodalovchi nominal predlogli birikmalarni quyidagicha tasniflash mumkin:

1. *Qo'rquv* hissi egalik ma'nosi bilan: *l'inquiétude de mes parents.*
2. *Qo'rquv* hissi kelib chiqish sababi bilan: *la crainte des incendies.*

Ushbu *qo'rquv* konsepti otlarining ba'zi kategoriyalari nominal va atributiv birikmalarida semantik jihatdan farqlovchi rol o'ynaydi:

I – jonlilik/jonsizlik toifasi: *la crainte des incendies, la crainte des voyageurs.*

II – anqlik/mavhumlik kategoriyasi *l'horreur de sa situation, l'horreur de Pierre.*

Qo'rquv tuyg'usini anglatuvchi otlar bilan keladigan elementlar lisondan tashqari haqiqiy voqelikda tavsiflovchi tipik va o'ziga xos vaziyatlarni ifodalashga xizmat qiladi.

Qo'rquv otlarini tasniflashda distributiv uslub asosida elementlarini, ularning bog'lanish shakli va semantik munosabatlariga ko'ra shartli ravishda *qo'rquv* hissini boshdan kechirgan odamni *S* (sujet), *qo'rquv* sababini *C* (complément) formulalar bilan ifodalaymiz va quyidagicha guruhlariga ajratamiz:

1. Jonli otlar *qo'rquv* egasi vazifasida kelishi: *la peur de l'enfant.*
2. *Qo'rquv*ning egalik sifati bilan kelishi: *sa peur, mes angoisses.*
3. Oldingi gap bilan semantik rekursiv izohlovchi-anqlilovchi: *Elle a peur. Cette peur ne fait que grandir.*

4. Tuyg'uning jonli mavjudotga tegishli ekanligini bilvosita ko'rsatuvchi hamda odam tanasi va a'zolari yoki *qo'rquv* hissining jismoniy ko'rinishlarini bildiruvchi

otlar: *Un cri de peur, un gémissement d'angoisse.*

Qo'rquv konsepti (*S sujet*) to'g'ridan-to'g'ri ellipslarda ifodanishi ham mumkin: *Et puis tant de regards. Espoir. Peur. Colère. Complicité* [Bailly, 1991; 34].

Sturmer était pâle, il tremblait un peu. Rage, fatigue, peur passée, peur à venir [Druon, 1951; 10].

Peur konsepti otlarining kelib chiqish sabablarini quyidagi grammatik konstruksiyalarga tasniflaymiz:

1. *Qo'rquv* sababi predlog yordamida *qo'rquv* konseptiga tegishli otga bog'lanishi: *j'ai peur de mon voisin.*

2. Urg'uli yoki urg'usiz kishilik olmoshlari va predlog bilan kiritilgan sabab: *j'ai peur de lui, il me fait peur.*

3. Ko'rsatish olmoshi bilan ifodalangan sabab: *cela me donne des inquiétudes.*

4. Noaniq fe'l bilan kiritilgan sabab: *sa peur d'être trompé me paraît ridicule.*

5. Sabab ergash gapli *qo'shma* gaplarda: *Sa crainte que l'enfant te tombe malade me paraît exagérée.*

Umuman olganda, *qo'rquv* konsepti otlari semantik ma'nosiga ko'ra *qo'rquv* sabablarini bildiruvchi birliklar inson hayotiga, sog'lig'iga, ruhiy osoyishtaligiga, farovonligiga tahdid soluvchi predmetlar, hodisalar, jarayonlar, vaziyatlar bilan bog'lanadi: *la catastrophe, le monstre, la prison, la mort, la maladie, la blessure, la punition.*

XULOSA

1. *Qo'rquv* konseptiga tegishli otlarning sintaktik va semantik muvofiqligi tahlili natijalarini ularning komponent tahlili natijalari bilan solishtirganda so'zning ma'no va qo'llanishining o'zaro bog'liqligi tasdiqlandi. *Qo'rquv* konseptininig o'ziga xos semantik nyuanslari ma'lum grammatik toifalar va funksiyalarga ega bo'lgan otlar sinfi sifatida, ushbu leksemalarga xos bo'lgan umumiyroq semantik xususiyatlar ustiga qo'shiladi. Ular *qo'rquv* konsepti paradigmasining ma'lum bir turiga tegishli bo'lib, *mavhumlik, jonsizlik* semalarini o'z ichiga oladi.

Ekstralingvistik, obyektiv voqelikda his-tuyg'u tashuvchisi (*Sujet*) va uning sababini bildiruvchi (*Complément*) tashqi sifatlar fransuz tili otlarning semantik tuzilishiga *peur* ma'nosi bilan proyeksiyalanadi. Bunday ekstrapolyatsiya ushbu birliklarining xususiyatlaridan biridir va hatto his-tuyg'ularning butun semantik sohasiga taalluqlidir.

Qo'rquv konseptiga mos keladigan semantik strukturaning barcha birliklarini umumlashtirgan holda, quyidagi tarkibiy qismlarga ajratish mumkin: a) *qo'rquv* sababini ifodalashiga ko'ra; b) *qo'rquv*ning "tashuvchisi"ga nisbatan yo'naltirilgan his-tuyg'uni anglatishiga ko'ra; c) his-tuyg'ularning namoyon bo'lish belgilariga ko'ra.

2. Mazkur konsept otlari turli darajadagi umumiylikdagi semantik komponentlar bilan murakkab semantik tuzilishga ega. Ba'zi hollarda *qo'rquv* konsepti birliklari va boshqa hissiyotlarni anglatuvchi otlar o'rtasida bog'liqlik namoyon bo'ladi. Boshqalari esa *qo'rquv* konsepti otlari izolyatsiya qilish va umumlashtirishga imkon

beradi. Uchinchi holat asosida ma'no jihatdan yaqin bo'lgan qator so'zlar sinonimik kichik guruhlariga bo'linadi va nihoyat, to'rtinchi holatda esa alohida birliklarning o'ziga xos xususiyatlarini ochib beriladi.

Ayrim semantik komponentlar ikkilik qarama-qarshiliklarni tashkil qiladi. Bir qator komponentlarning yaqin semantik aloqasi va o'zaro munosabati ushbu xususiyatlarning semantik muvofiqligini ko'rsatadi. Shunday qilib, *crainte* guruhi *uzoqdan xavf* va *past hissiy intensivlik* ko'proq statik belgilari bilan bog'liq bo'lgan his-tuyg'ularning namoyon bo'lishini ifodalaydi. *Peur* va *terreur* guruhidagi otlar hissiyotning kuchliligi va tahdidning yaqinligi bilan bevosita bog'liqdir.

3. Qo'rquv "xavf ostidagi his" o'zgaras ma'nosining belgilovchi xususiyati quyidagi leksik-semantik variantlar doirasida o'zgaradi: *épouvante*, *terreur* – kuchli qo'rquv; *frayeur* – to'satdan qo'rquv; *panique*, *affolement* – aqldan ozish holati, fikrlash qobiliyatini yo'qotish; *panique* – qochish istagi; *effarement* – chalkashlik; *inquietude* – tashvish; *timidité* – o'ziga ishonch yo'qligi; *alerte*, *alarme* – kuchlarni safarbar qilish; *crainte*, *appréhension* – xavfni taxmin qilish; *fobie* – doimiy, obsesif qo'rquv; *horreur*, *effroi*, *affres* – qo'rquv va nafrat; *crainte* – qo'rquv va kamtarlik; *angoisse*, *anxiété* – qo'rquv va g'amginlik.

4. Ba'zi leksemalarda qo'rquvning nafrat tuyg'usi bilan aralashganini kuzatish mumkin. Tuyg'uni ijobiy yoki salbiy baholash mazkur konseptning asosiy turkumidagi otlarda mavjud emas, lekin *peur* ma'nosiga ega uslubiy sinonimlar va iboralarda salbiy belgilar mavjud, masalan, *pétoche*, *copeaux* kabi. Shuningdek, qo'rquvni boshdan kechirgan odam – *lâche*, *couard* va qo'rquvning tarqalishiga hissa qo'shuvchi – *panicard*, *alarmiste* kabi bir qator hosila otlarda ham.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Arnoux, A. (1958). *Double chance*. Paris: Albin Michel.
2. Bailly, O. (1991). *La reine de Jérusalem*. Paris: Rocher.
3. Barnes, J. (2011). *Une histoire du monde en 10 chapitres*. Paris: Mercure de France.
4. Basharina, A. (2007). Ponyatie semanticheskoe pole. *Vestnik yakutskogo gosudarstvennogo universiteta*, 4(12), 93–96.
5. Benveniste, E. (1974). *Probleme de linguistique generale*. Paris: Gallimard.
6. Bernard, O. (2001). *Longue marche*. Paris: Libretto.
7. *Dictionnaire des Synonymes de la langue française*. (1996). Paris: Librairie Larousse.
8. Druon, M. (1951). *Rendez-vous aux enfers*. Paris: René Juillard.
9. Duras, M. (1984). *L'amant*. Paris: Minuit.
10. Exbrayat, Ch. (1970). *Les filles si tranquilles*. Paris: Librairie des Champs-Élysées.
11. Exbrayat, Ch. (1970). *Les menteuses*. Paris: Librairie des Champs-Élysées.
12. Fante, D. (2016). *Limousines blanches et blondes platines*. Paris: Point.
13. Gak, V.G. (1995). Etimologo-semanticheskiye polya v leksike. V M.V. Lyapon (Red.), *Filologicheskii sbornik* (k 100-letiyu so dnya rozhdeniya akademika V.V. Vinogradova) (ss. 107–117). Moskva: Institut russkogo yazyka im. V.V. Vinogradova RAN.
14. Gavalda, A. (2008). *La consolante*. Paris: Le Dilletante.
15. Grigoreva, O. (2002). Imena terrora v sovremennom russkom yazike. *Vestnik Moskovskogo universiteta*, 3, 84–93.
16. Hosseini, Kh. (2003). *Les cerfs-volants de Kaboul*. Paris: Belfond.
17. Hugo, V. (1992). *Le dernier jour d'un condamné*. Paris: L'école des lettres.
18. Icor, R. (1960). *Le sémur de vent*. Grenoble: Albin Michel.

19. Imamova, X.K. (2017). Turk tilida hurmat kategoriyasi. *Filol. fan. fals. dok. diss.* Toshkent.
20. Japrisot, S. (1966). *La dame dans l'auto avec des lunettes et un fusil.* Paris: Denoël.
21. Japrisot, S. (1977). *L'été meurtrier.* Paris: Denoël.
22. Japrisot, S. (1986). *Compartiment tueurs.* Paris: Denoël.
23. Jelloun, B.T. (1995). *Le premier amour est toujours le dernier.* Paris: Seuil.
24. Krasavskiy, N. (2001). *Emotsionalnie konsepti v nemeskoy i russkoy lingvokulturax.* Moskva: Gnozis.
25. Kubryakova, Y. (1991). *Ob odnom fragmente konseptualnogo analiza slova pamyat.* V N.D. Arutyunova (Red.), *Logicheskoy analiz yazika. Kulturnie konsepti* (ss. 85–91). Moskva: Nauka.
26. Kubryakova, Y.S. (2003). Yazikovaya kartina mira kak osobiy sposob reprezentatsii obraza mira v soznanii cheloveka. *Vestnik chuvashskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta im. I.Y. Yakovleva*, № 4(38), 2–12.
27. Labro, Ph. (1998). *Rendez-vous au Colorado.* Paris: Gallimard.
28. Le Fur, D. (2005). *Dictionnaire des Synonymes et nuances.* Paris: Gallimard.
29. Leblanc, M. (2017). *Arsène Lupin.* Paris: Librairie générale.
30. Lessing, D. (2001). *Mara et Dann.* Paris: Flammarion.
31. Levron, J. (1972). *Secrète Madame de Pompadour.* Paris: Gallimard.
32. Likhachev, D.S. (1997). Kontseptosfera russkogo yazyka. V V.P. Neroznak (Red.), *Russkaya slovesnost'. Ot teorii slovesnosti k strukture teksta: Antologiya* (ss. 147–165). Moskva: Academia.
33. Mac Orlan, P. (2010). *La Tradition De Minuit.* Dinan: Terre de Brume.
34. Mahmudov, N. (2012). Tilning mukammal tadqiqi yo‘llarini izlab. *O‘zbek tili va adabiyoti*, 5, 6-7.
35. Mamatov, A. (2012). Tilga kognitiv yondashuvning mohiyati nimada? “O‘zbek tilshunosligining dolzarb muammolari” mavzusida prof. A.Nurmonov tavalludining 70 yilligiga bag‘ishlab o‘tkazilgan ilmiy-amaliy anjuman materiallari (65 – 72-b.). Andijon: Andijon davlat universiteti.
36. Mauriac, F. (1933). *Le mystère Frontenac.* Paris: Grasset.
37. Monod, M. (1955). *Le nuage.* Paris: Les Editeurs Français Réunis.
38. Orwell, G. (2017). 1984. Barcelone: Folio.
39. Reza, Y. (2016). *Babylone.* Paris: Flammarion.
40. Sabatier, R. (1966). *Le chinois d'Afrique.* Paris: Albin Michel.
41. Sadoul, J. (1991). *La cite fabuleuse.* Paris: Rocher.
42. Safarov, Sh. (2006). *Kognitiv tilshunoslik.* Jizzax: Sangzor.
43. Sahlgren, M. (2008). The distributional hypothesis. *Rivista di Linguistica*, 20.1, 33–53.
44. Sardou, A. (2010). *Nouveau Dictionnaire Des Synonymes Français.* Paris: Broché.
45. Simenon, G. (1936). *Le chien jaune.* Paris: Arthème Fayard.
46. Simenon, G. (1948). *Maigret et son mort* Paris: Arthème Fayard.
47. Stepanov, Y.S. (1985). *V trekhmernom prostranstve yazyka: Semioticheskiye problemy lingvistiki, filosofii, iskusstva.* Moskva: Nauka.
48. Troyat, H. (1940). *Faux-jour.* Paris: Pion.
49. Vargas, F. (2013). *Un peu plus loin sur la droite.* Paris: J'ai lu.
50. Willam, L. (2002). *Lux et le diable.* Paris: Gallimard.
51. Vinogradov, V. (2001). *Russkiy yazik (Grammaticheskoe uchenie o slove).* Moskva: Nauka.
52. Vjebitskaya, A. (1999). *Semanticheskie universalii i opisaniye yazikov.* Moskva: Yaziki russkoy kulturi.
53. Zazorina, L.N. (2014). Volny Zhivoy Etiki. *Trudy Sankt-Peterburgskogo gosudarstvennogo instituta kul'tury*, 204, 197–204.
54. Zola, E. (2018). *Le Rêve.* Paris: Gallimard.
55. <https://dictionnaire.lerobert.com/definition/peur>.
56. <https://www.larousse.fr/>.

REFERENCES

1. Arnoux, A. (1958). *Double chance*. Paris: Albin Michel.
2. Bailly, O. (1991). *The Queen of Jerusalem*. Paris: Rocher.
3. Barnes, J. (2011). *A history of the world in 10 chapters*. Paris: Mercure de France.
4. Basharina, A. (2007). The concept of a semantic field. *Bulletin of the Yakut State University*, 4(12), 93–96.
5. Benveniste, E. (1974). *Problem of general linguistics*. Paris: Gallimard.
6. Bernard, O. (2001). *Long walk*. Paris: Libretto.
7. *Dictionary of synonyms of the french language*. (1996). Paris: Librairie Larousse.
8. Druon, M. (1951). *See you in hell*. Paris: René Juillard.
9. Duras, M. (1984). *The lover*. Paris: Midnight.
10. Exbrayat, Ch. (1970). *Girls so quiet*. Paris: Librairie des Champs-Élysées.
11. Exbrayat, Ch. (1970). *The liars*. Paris: Librairie des Champs-Élysées.
12. Fante, D. (2016). *White and platinum blonde limousines*. Paris: Point.
13. Gak, V.G. (1995). Etymological and semantic fields in vocabulary. In V.V. Vinogradov (Ed.), *Philological Collection* (to the 100th anniversary of the birth of academician V.V. Vinogradov) (pp. 107–117). Moscow: Institute of Russian Language named after. V.V. Vinogradov RAS.
14. Gavalda, A. (2008). *Consoling her*. Paris: Le Dilletante.
15. Grigoreva O. (2002). Names of terror in modern Russian language. *Bulletin of Moscow University*, 3, 84–93.
16. Hosseini, Kh. (2003). *The kites of Kabul*. Paris: Belfond.
17. Hugo, V. (1992). *The last day of a condemned man*. Poitiers: The School of Letters.
18. Icor, R. (1960). *The sower of wind*. Grenoble: Albin Michel.
19. Imamova, H.K. (2017). Respect category in Turkish. *PhD thes. philol. scien*. Tashkent.
20. Japrisot, S. (1966). *The lady in the car with glasses and a gun*. Paris: Denoël.
21. Japrisot, S. (1977). *The murderous summer*. Paris: Denoël.
22. Japrisot, S. (1986). *Killer compartment*. Paris: Denoël.
23. Jelloun, B.T. (1995). *The first love is always the last*. Paris: Seuil.
24. Krasavsky, N. (2001). *Emotional concept in German and Russian language culture*. Moscow: Gnozis.
25. Kubryakova, E.S. (1991). About one fragment of conceptual analysis of the word memory. In N.D. Arutyunova (Ed.), *Logical analysis of language. Cultural concepts* (pp. 85–91). Moscow: Science.
26. Kubryakova, E.S. (2003). The linguistic picture of the world as a special way of representing the image of the world in the human mind. *Bulletin of the Chuvash State Pedagogical University named after. I.Y. Yakovleva*, № 4(38), 2–12.
27. Labro, Ph. (1998). *See you in Colorado*. Paris: Gallimard.
28. Le Fur, D. (2005). *Dictionnaire des Synonymes et nuances*. Paris: Gallimard.
29. Leblanc, M. (2017). *Arsène Lupin*. Paris: General Bookstore.
30. Lessing, D. (2001). *Mara and Dann*. Paris: Flammarion.
31. Levron, J. (1972). *Secret Madame de Pompadour*. Paris: Gallimard.
32. Likhachev, D.S. (1997). Conceptosphere of the Russian language. In V.P. Neroznak (Ed.), *Russian literature. From the theory of literature to text structure: An anthology* (pp. 147–165). Moscow: Academia.
33. Mac Orlan, P. (2010). *The midnight tradition*. Dinan: Terre de Brume.
34. Mahmudov, N. (2012). Looking for ways to perfect the language. *Uzbek language and literature*, 5, 5–6.
35. Mamatov, A. (2012). What is the essence of the cognitive approach to language? Materials of the scientific-practical conference dedicated to the 70th anniversary of Prof. Nurmonov's birth on the topic “*Actual problems of Uzbek linguistics*”. Andijan: ASU.
36. Mauriac, F. (1933). *The Frontenac mistery*. Paris: Grasset.

37. Monod, M. (1955). *The cloud*. Paris: French Publishers Reunited
38. Orwell, G. (2017). *1984*. Barcelona: Folio.
39. Reza, Y. (2016). *Babylon*. Paris: Flammarion.
40. Sabatier, R. (1966). *African Chinese*. Paris: Albin Michel.
41. Sadoul, J. (1991). *The fabulous city*. Paris: Rocher.
42. Safarov, Sh. (2006). *Cognitive linguistics*. Jizzakh: Sangzor.
43. Sahlgren, M. (2008). The distributional hypothesis. *Journal of Linguistics*, 20.1, 33–53.
44. Sardou, A. (2010). *New dictionary of French synonyms*. Paris: Broché.
45. Simenon, G. (1936). *The elow dog*. Paris: Arthème Fayard.
46. Simenon, G. (1948). *Maigret and his death*. Paris: Arthème Fayard.
47. Stepanov, Y.S. (1985). *In the three-dimensional space of language: Semiotic problems of linguistics, philosophy, art*. Moscow: Science.
48. Troyat, H. (1940). *False light*. Paris: Pion.
49. Vargas, F. (2013). *A little further on the right*. Paris: I Read.
50. Vinogradov, V. (2001). *Russian language (Grammar doctrine of words)*. Moscow: Science.
51. Wierzbicka, A. (1999). *Semantic universals and description of languages*. Moscow: Languages of Russian culture.
52. Willam, L. (2002). *Lux and the devil*. Paris: Gallimard.
53. Zasorina, L.N. (2014). Waves of living ethics. *Proceedings of the St. Petersburg State Institute of Culture*, 204, 197–204.
54. Zola, E. (2018). *The dream*. Paris: Gallimard.
55. <https://dictionnaire.lerobert.com/definition/peur>.
56. <https://www.larousse.fr/>.